

HİPOKSİNİN, DOĞUMSAL KALP HASTALIKLI ÇOCUKLARIN TİMUS DOKULARINDAKİ ETKİLERİNİN, APOPTOZ, KÖK HÜCRELER VE ANJİOGENEZ İLE OLAN İLİŞKİLERİ: Morfolojik ve immünohistokimyasal çalışma.

**A. Bahar Ceyran, Serkan Şenol, Füsun Güzelmeriç,
Eylem Tunçer, Aybala Tongut, Babürhan Özbek,
Ömer Şavluk, Abdullah Aydın, Hakan Ceyran**

**İstanbul Medeniyet Üniversitesi Göztepe Eğt. Araş. Hastanesi Patoloji A.B.D.
İstanbul Kartal Koşuyolu Yüksek İhtisas EAH. Pedyatrik Kalp Cerrahisi Kliniği.**

GİRİŞ

- Timus, T lenfosit maturasyonunu sağlayan ve ön mediastende yer alan lenfoepitelial bir organdır.
- Korteks ve medulla alanlarını içerir.
- Endoderm kökenli epitelial hücreler ve kemik iliği kökenli lenfositler iki ana hücre komponentini oluşturur. Ayrıca, karakteristik Hassal cisimciklerini içerir.
- Fetal periyot sonunda en büyük boyuttadır ve puberteye kadar da bir miktar büyüyerek 30-40 gr. ağırlığa ulaşır. Yaşla birlikte yavaş yavaş küçülür.

- Yeni doğanların ortalama % 0.4 ile 1.2 kadarında orta derecede veya Őiddetli doğumsal kalp hastalığı (DKH) görülür.
- DKH etyolojik olarak heterojen olup, genetik ve çevresel faktörler rol oynar.
- En sık asiyanotik doğumsal defekt ventriküler septal defekt, en sık siyanotik doğumsal defekt ise Fallot tetralojisidir.

- Doğumsal kalp hastalıkları, çocukluk çağı periyodunda, hipoksi, pulmoner hipertansiyon, tekrarlayan akciğer enfeksiyonları, malnutrisyon ve büyüme geriliğine yol açar.
- Çeşitli stres durumları ise timusun involusyonunu hızlandırır ve glandın histolojik yapısında değişikliklere neden olur.

- Tümöral dokularda hipoksik strese bağlı HIF-1 alfa aktivasyonunun kötü prognozla ilişkisinin olduğu yönünde araştırmalar mevcuttur.
- Bunun yanısıra, HIF-1 alfanın inaktive edilmesinin, progresyonu durdurucu ve prognozu iyileştirici etkisi olduğu düşünölmektedir.
- Bu çalışmada, siyanotik ve asiyanotik DKH lı çocukların, cerrahi kardiyak düzeltme operasyonları esnasında çıkarılan timus dokuları histomorfolojik ve immunohistokimyasal (İHK) olarak değerlendirilmiştir.

AMAÇ

- Çalışmanın amacı, tümöral dokudaki hipoksik strese benzer şekilde DKH'ı zemininde oluşan timusdaki hipoksinin HIF-1 alfa ekspresyonu, apoptoz, regülätör T hücreleri, kök hücreler ve anjiogenez ile olan ilişkisinin araştırılmasıdır.

MATERYAL METOT

- Çalışmaya, 2013-2015 yılları arasında İstanbul Kartal Koşuyolu Eğitim ve Araştırma Hastanesinde, DKH ı nedeniyle opere edilmiş olan toplam 76 hastaya ait timus dokuları dahil edildi.
- Bunlardan 38 tanesinin kan oksijen saturasyonları % 85 in altında olup siyanotik DKH ı olan hipoksi grubudur. Diğer 38 hasta ise asiyanotik DKH ı olan, kan oksijen saturasyonu % 95 in üstündeki normal gruptur.

- Cerrahi kardiyak düzeltme operasyonları esnasında subtotal veya total çıkarılan timus dokuları % 10 luk formalin içinde 24 saat fikse edilmiştir.
- Timus parçaları rutin otomatik takip (Leica otomatik takip cihazı) sonrasında parafin bloklara gömülmüş ve 4-5 mikron kalınlıktaki kesitler H.E. ile boyanmıştır.

- H.E. boyalı kesitler, önce mikroskopik morfolojik bulgular yönünden niteliksel olarak değerlendirildi.
- Ayrıca İHK olarak HIF-1 alfa, FoxP3, CD44, Bcl-2 ve CD34 boyamaları ile nükleer veya sitoplazmik membranöz boyanma özelliğine göre, ışık mikroskopunda semikantitatif değerlendirme yapıldı.
- Her belirteç için boyanma yoğunluk ve oranına göre 1,2 ve 3 pozitif skorlar verildi.

Tablo 1: İHK belirteçlerin boyanma, sayısı, yoğunluk ve yerleri (özellikleri):

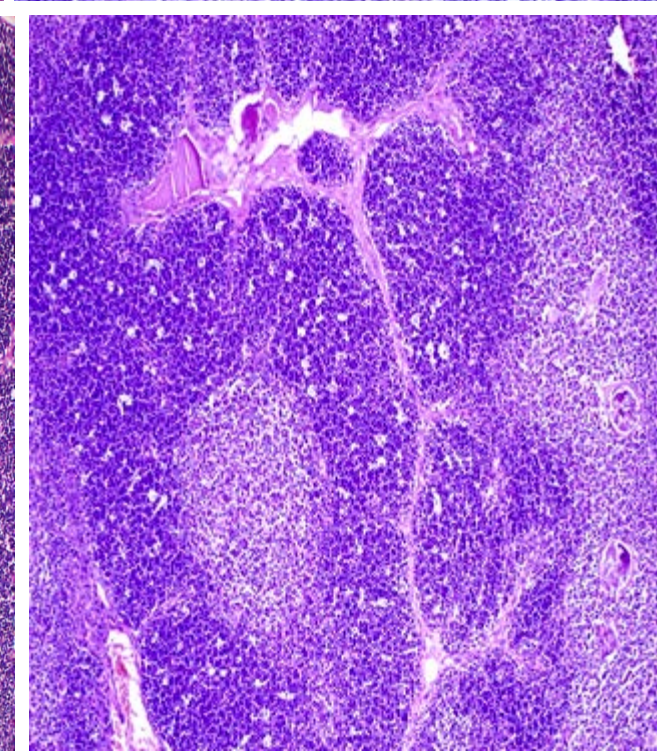
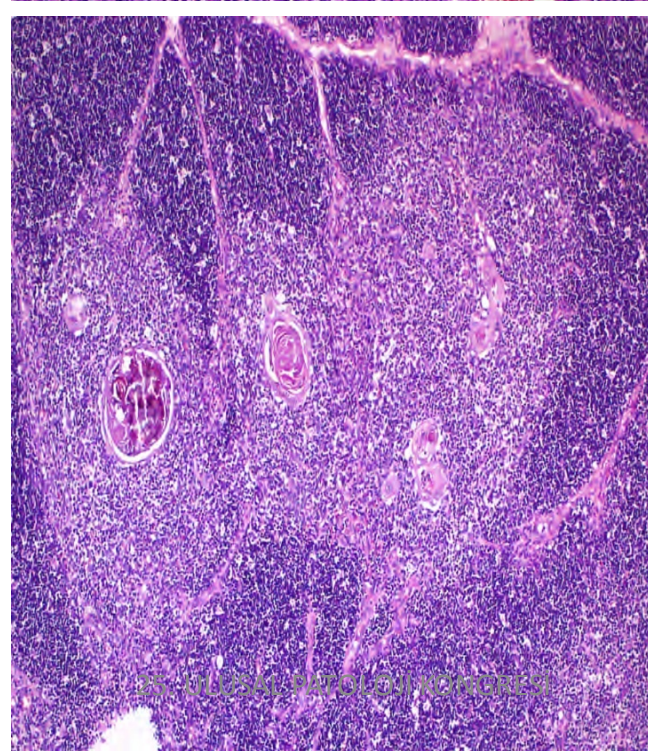
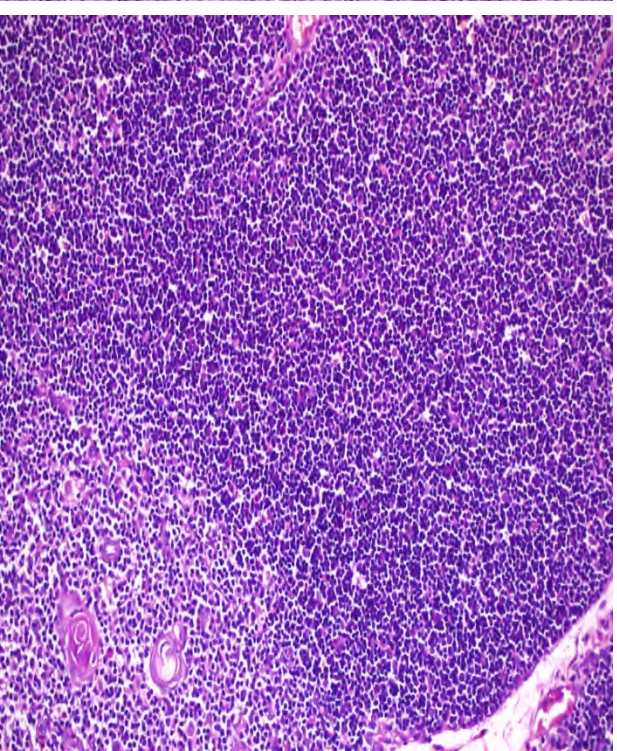
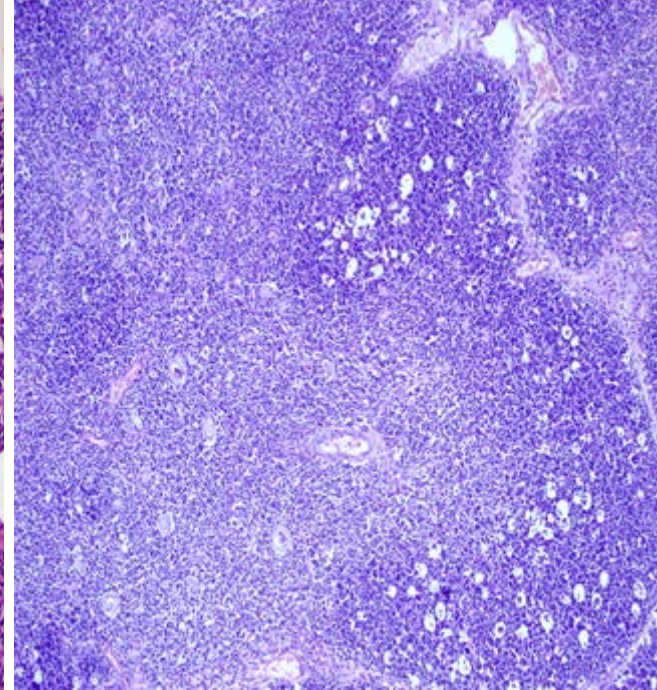
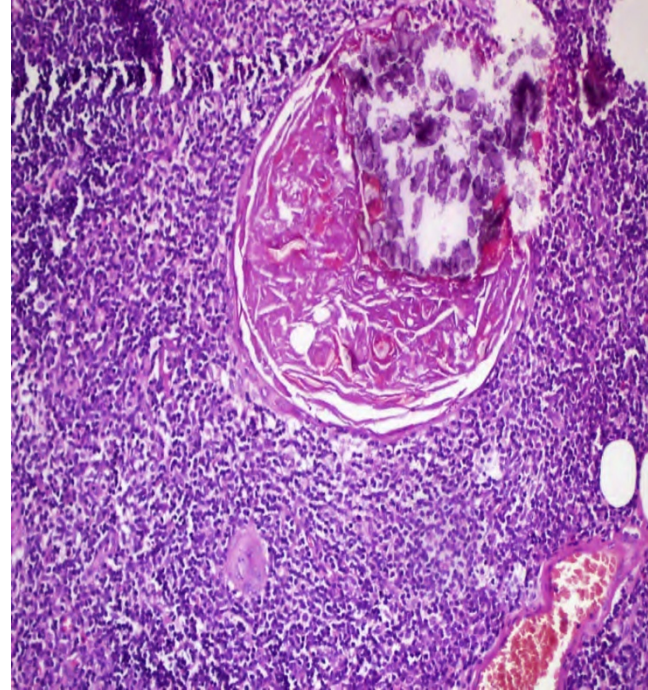
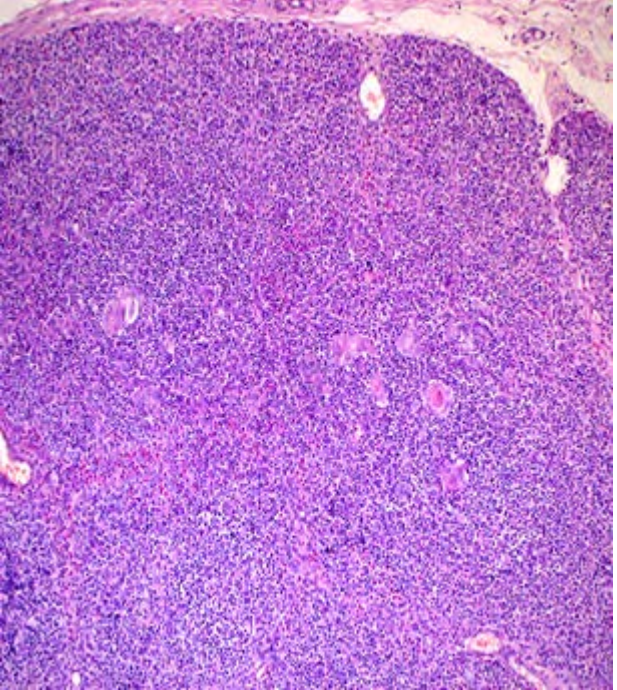
IHK Marker	Boyanma sayısı ve oranları			Boyanma yoğunluğu ve yeri
	1 +	2 +	3 +	
HIF-1 α	≤ 5	5-10	>10	Kuvvetli nükleer pozitiflik (10 BBA ortalaması)
Fox P3	≤ 5	5-10	>10	Orta/kuvvetli nükleer pozitiflik (10 BBA ortalaması)
CD 44	$\leq 40\%$	$40\%-70\%$	$>70\%$	Kuvvetli sitoplazmik membranöz pozitiflik yüzdesi
Bcl2	$\leq 40\%$	$40\%-70\%$	$>70\%$	Orta/kuvvetli sitoplazmik membranöz pozitiflik
CD 34	≤ 10	10-25	>25	Sitoplazmik kuvvetli boyanma gösteren lümenli damar sayısı (ortalama 5 BBA)

HİSTOMORFOLOJİK BULGULAR:

- 1: Korteksde incelme, medullada genişleme, korteks/medulla oranında azalma (korteks/medulla $<1/2$) yönünden hipoksi grubu ve normal grup arasında anlamlı fark izlendi. Hipoksi grubunda, medullanın kortekse göre genişlediği, korteksin belirgin olarak incelendiği, kortikomedüller bileşkenin belirsizleştiği dikkati çekti.
- 2: Kortikal yıldızlı gök görünümünü yönünden hipoksi grubu ve normal grup arasında anlamlı bir fark izlenmedi.
- 3: Hassal cisimciklerinin özellikleri yönünden hipoksi grubu ve normal grup arasında anlamlı fark izlenmedi.

Tablo 3: Histomorfolojik Bulgulara Göre Hasta Sayı ve Oranları

Histomorfolojik Bulgular	Tüm Olgular		Hipoksi Grubu		Normal Grup	
	N:76	%	N: 38	%	N:38	%
Korteks / Medulla oranı ($\leq 1/2$) ve kortikomedüller bileşke belirsizleşmesi	48	63.2	36	94.7	12	31.6
Yıldızlı gök görünümü	45	59.2	24	63.2	21	55.3
Hassal cisimciklerinde genişleme, kistik dejenerasyon, kalsifikasyon	72	94.7	38	100	34	89.5

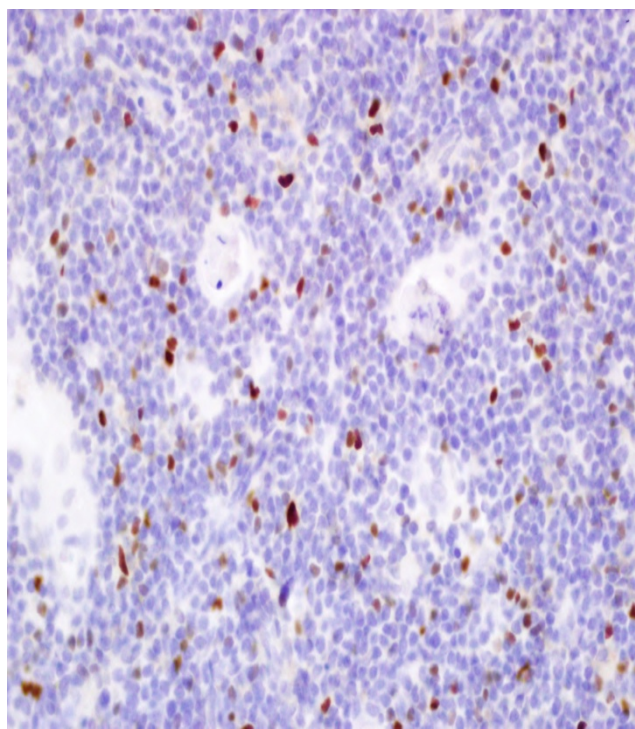
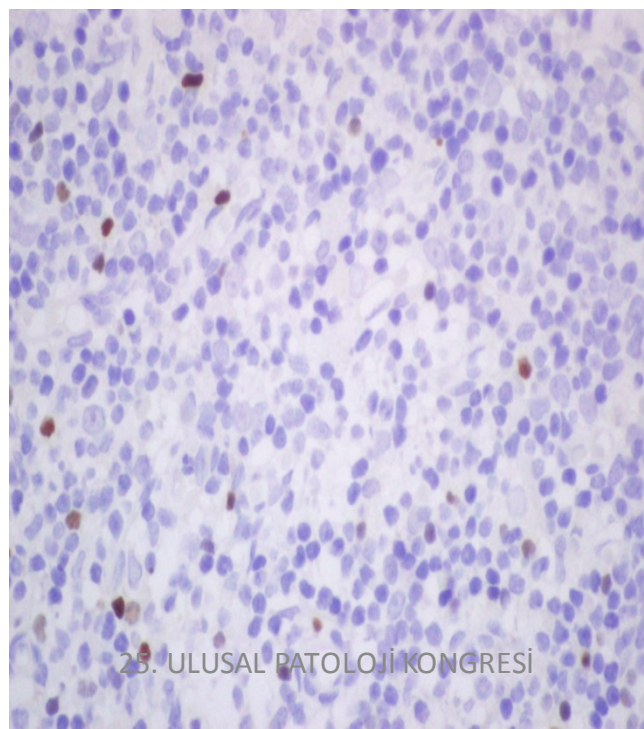
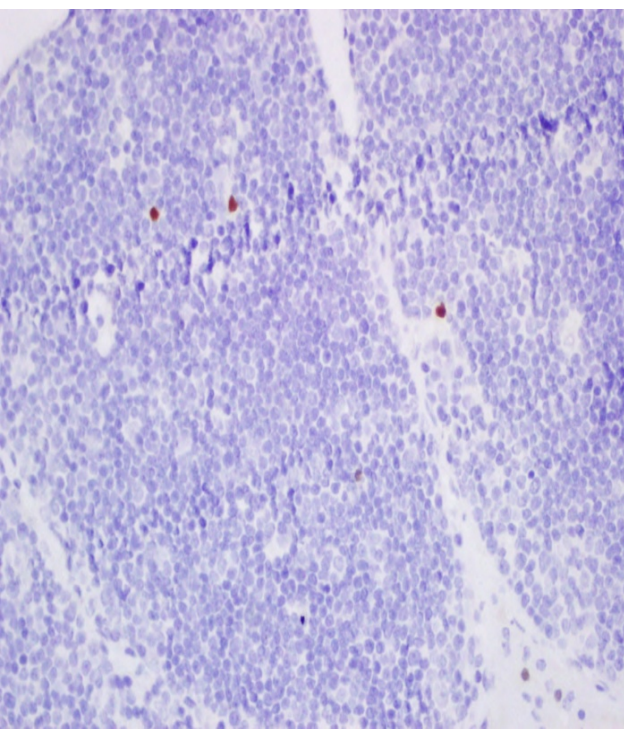
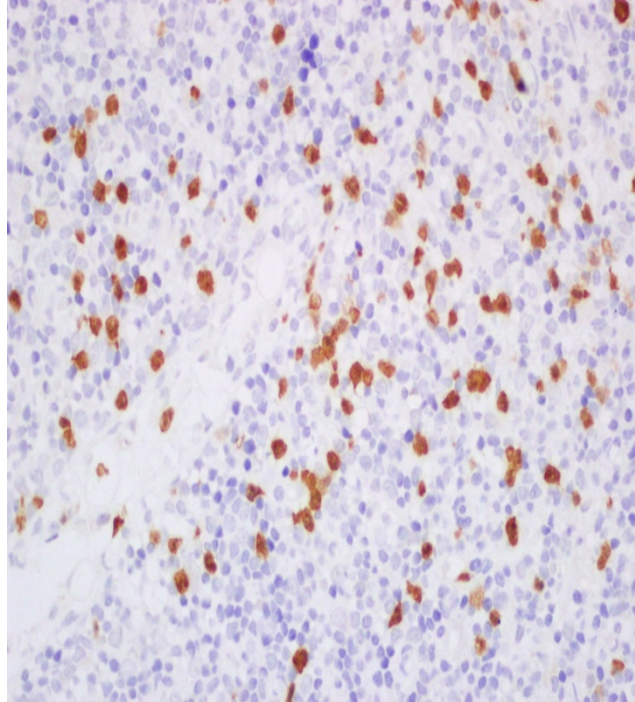
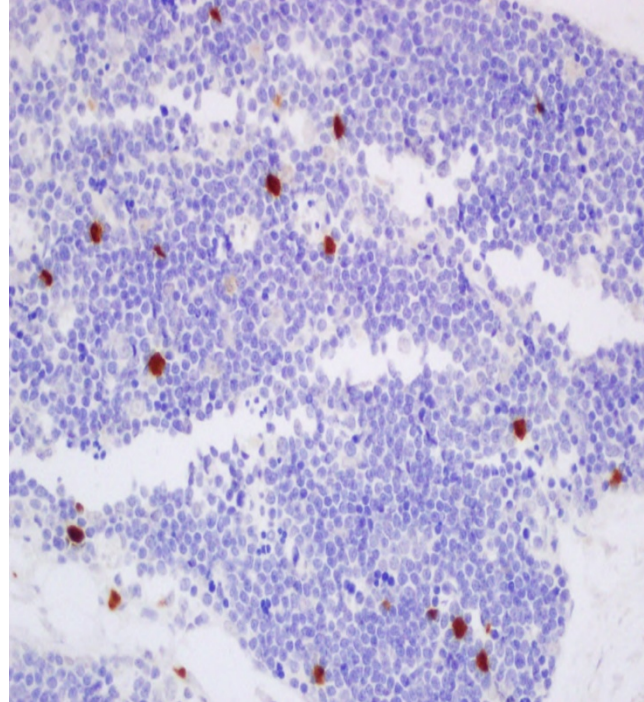
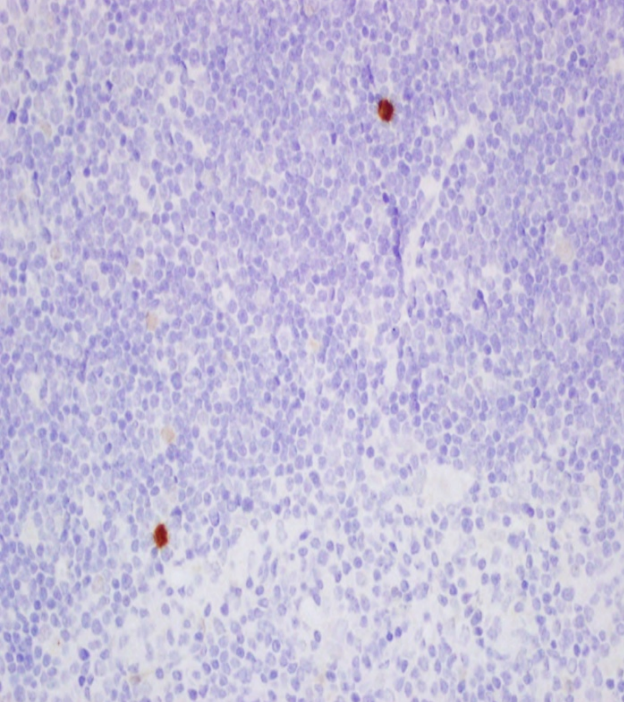
İHK BULGULARI:

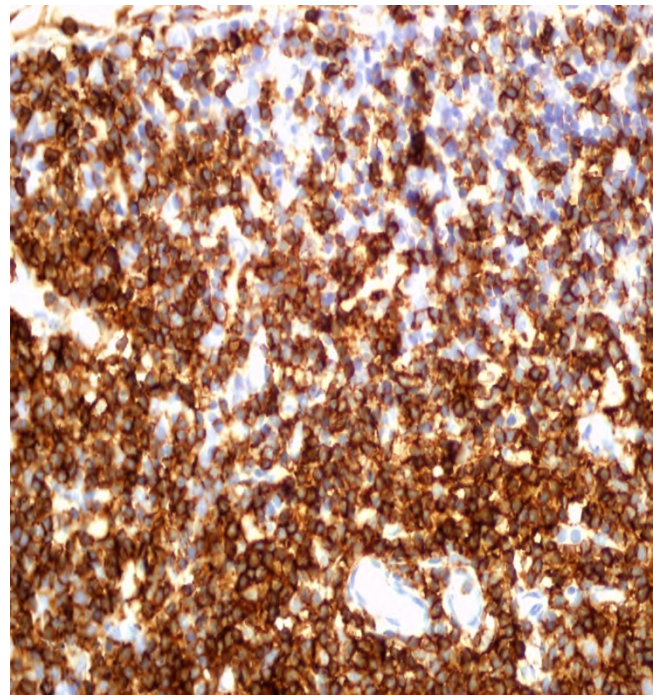
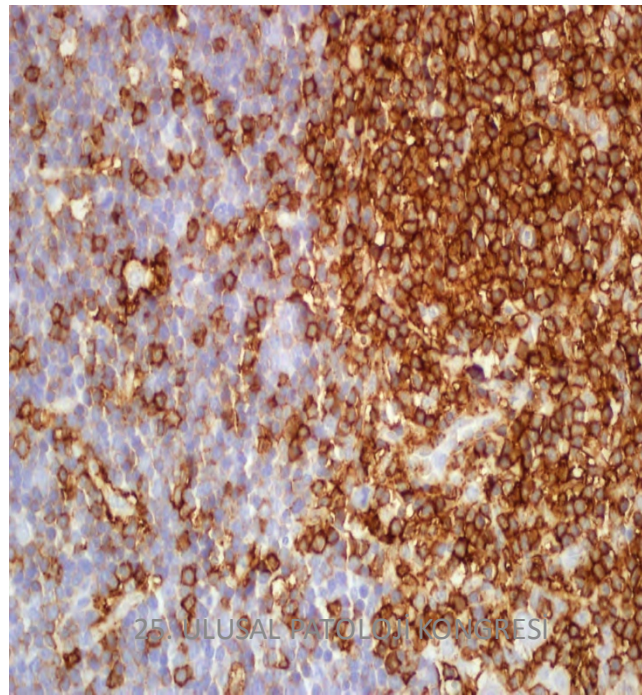
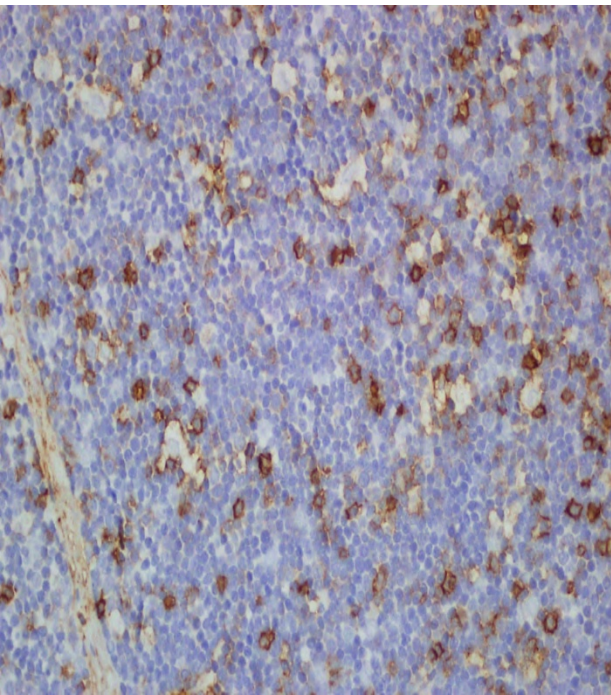
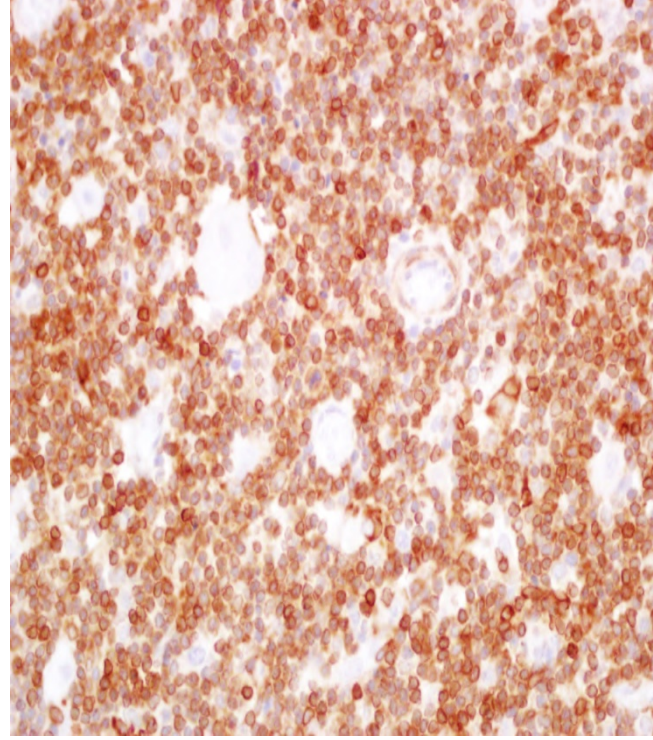
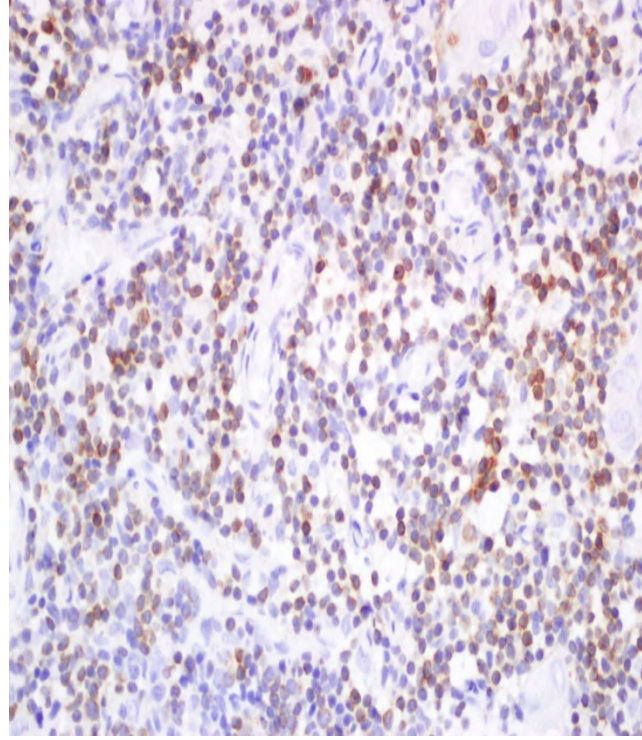
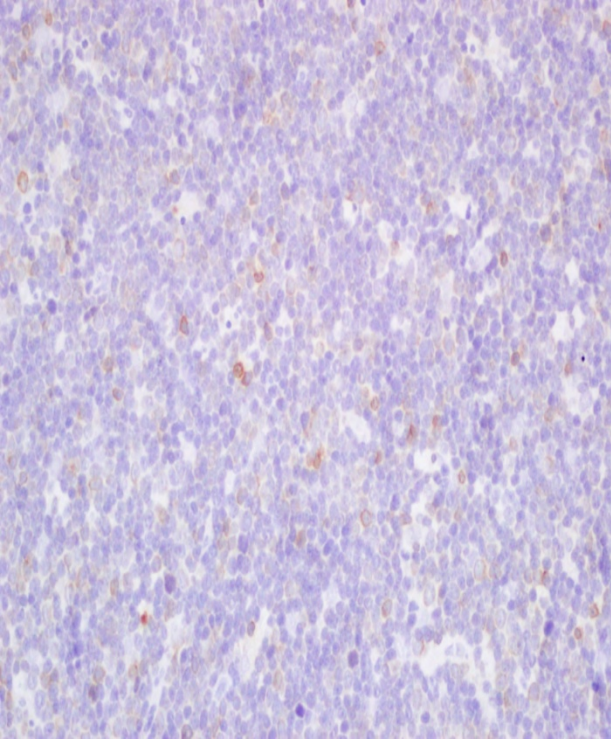
- 1-HIF-1 alfa ile boyanma hipoksik grupta normal gruba göre istatistiksel olarak anlamlı derecede fazladır ($p<0.005$)
- 2-Fox-P3 ile boyanma hipoksik grupta normal gruba göre istatistiksel olarak anlamlı derecede fazladır ($p<0.05$)
- 3-CD 44 ile boyanma hipoksik grupta normal gruba göre istatistiksel olarak anlamlı derecede fazladır ($p<0.05$)
- 4-Bcl2 ile boyanma hipoksik grupta normal gruba göre istatistiksel olarak anlamlı derecede fazladır ($p<0.05$)
- 5-CD 34 ile izlenen mikrodamar yoğunluğu hipoksik grupta normal gruba göre istatistiksel olarak anlamlı derecede fazladır ($p<0.05$)
- **İHK boyamaların tümü, hastaların kan oksijen saturasyonlarına göre karşılaştırıldığında hipoksi grubundaki hastalarda, normal gruba göre 5 belirteç için de istatistiksel olarak anlamlı derecede farklılık gösteriyordu. Kan oksijen saturasyonu düştükçe boyanma oranları artıyordu.**

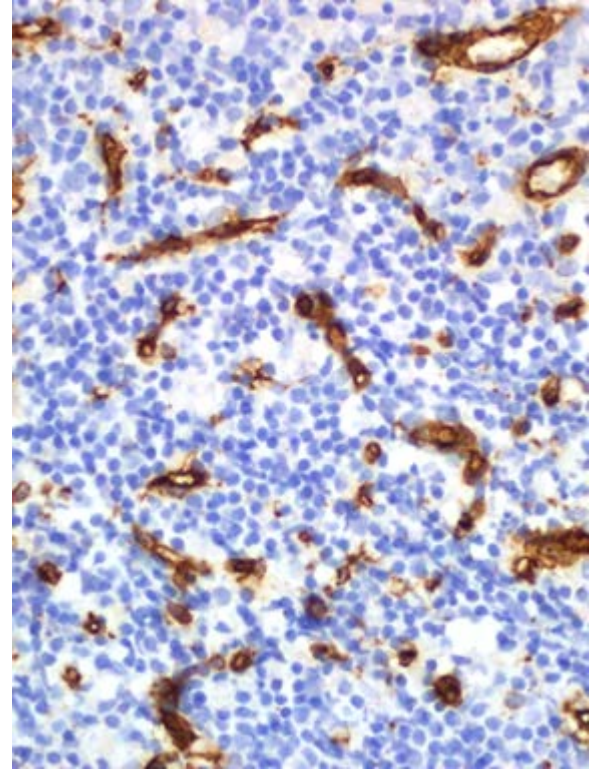
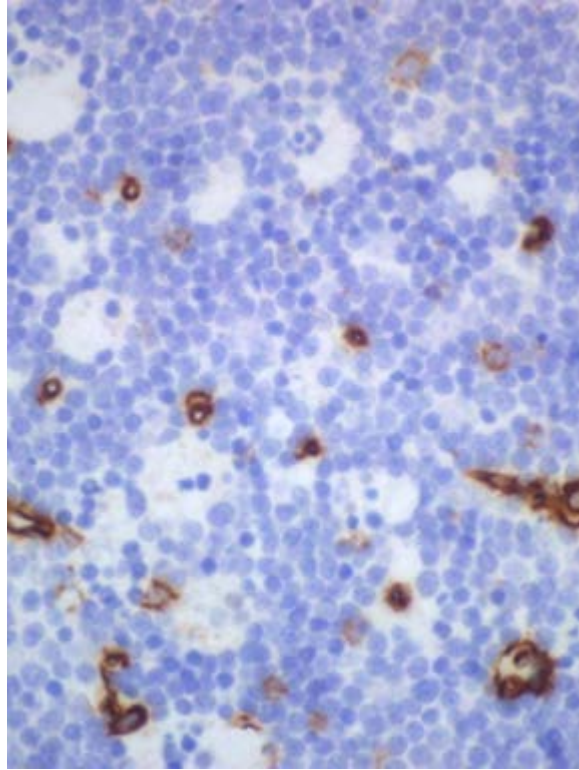
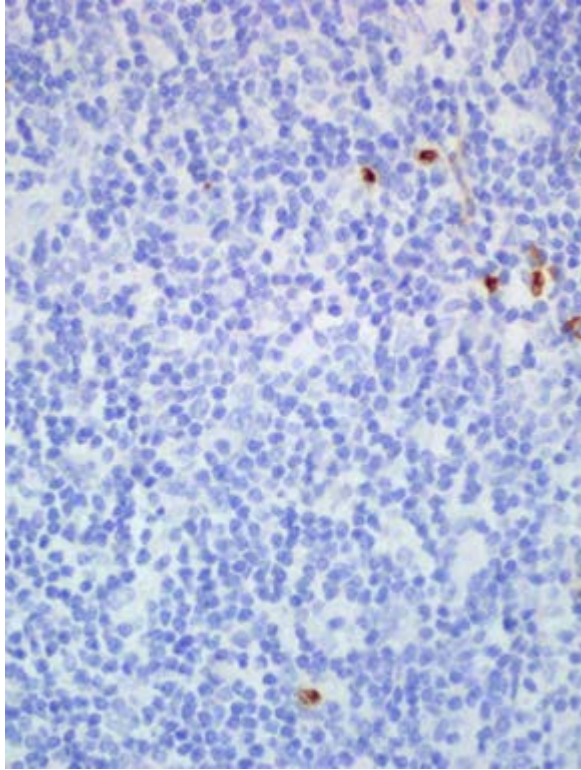
Tablo 4: İHK belirteçlerin boyanma ve yoğunluk oranlarına göre hasta sayıları ve yüzdeleri

İHK belirteç	n	Hipoksik Grup						Hipoksik olmayan grup					
		1+		2+		3+		1+		2+		3+	
		n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
HIF 1 alfa	38	0	0	10	26.3	28	73.7	36	94.7	2	5.3	0	0
Fox P3	38	0	0	12	31.6	26	68.4	35	92.1	3	7.9	0	0
CD 44	38	0	0	4	10.5	34	89.5	31	81.6	7	18.4	0	0
Bcl2	38	0	0	7	18.4	31	81.6	32	84.2	6	15.8	0	0
CD 34	38	0	0	10	26.3	28	73.7	35	92.1	3	7.9	0	0

TARTIŐMA

- Literatür gözden geçirildiğinde, DKH lı çocukların timus dokularında en çok izlenen Hassal korpüsküllerindeki histomorfolojik değişikliklerdir.
Çalışmamızda, bu değişiklikler açısından hipoksik ve normal gruptaki hastalar arasında anlamlı istatistiksel fark yoktu.
- Benzer şekilde, kortikal yıldızlı gök görüntüsü yönünden de her iki grup arasında anlamlı istatistiksel fark yoktu.
- Biz bunun, hipoksi gelişmemiş olsa bile DKH larına çoğu zaman timik morfolojik ve fonksiyonel bozuklukların da eşlik etmesinden veya bu olgularda, timik involusyonel değişikliklerin erken gelişmesinden kaynaklandığını düşünöyoruz.

- Sadece timik meduller alanın kortekse göre genişlemesi ve kortikomeduller bileşkenin belirsizleşmesi yönünden hipoksi grubu ve normal grup arasında anlamlı istatistiksel fark saptanmıştır.
- Bu sonucun hipoksinin neden olduğu kortikal timosit kaybı ile kortikal ve meduller damarlanma artışı nedeniyle oluştuğunu düşünüyoruz.
- Özellikle kortikomeduller bileşkede damar ağı daha belirgin olduğu için bu alandan kortekse doğru artan damarlanma nedeniyle bileşkede silinme de ortaya çıkar.
- **Çalışmamızdaki İHK bulgularımız da bunu desteklemektedir.**

- İHK boyamalarda 5 belirteç için de boyanma yoğunluk ve oranları kan oksijen saturasyonları düştükçe artıyordu.
- Hipoksiye maruziyet, HIF-1 alfa'yı aktive ederek doku oksijen alımını artırmak veya hücre sel yaşayabilirliği sağlamak için birçok gen ekspresyon değişikliklerine neden olur.
- Çalışmamızda oksijen saturasyonları düştükçe HIF-1 alfa boyanmalarının artması oksijen homeostasisini sağlayabilmek için HIF-1 alfa'nın aktive olması ile açıklanabilir.

- Hipoksinin tetiklediği apoptosisi önlemek için HIF-1 alfa bağımlı Bcl2 ekspresyonunun artığı gösterilmiştir.
- Çalışmamızda da oksijen saturasyonu düştükçe HIF-1alfa artışı ile ilişkili olarak kortikal timositlerde Bcl2 boyanma yoğunluk ve oranı anlamlı derecede artmaktadır.
- Histomorfolojik olarak gösterilen korteksdeki incelme, kortikal timositlerdeki artmış apoptozisle açıklanabilir.

- Daha önceki çalışmalar hipoksi ve HIF-1 alfanın, T hücrelerinin gelişimi, proliferasyonu, yaşayabilirliği ve sitokin üretimi üzerinde düzenleyici rol oynayabileceğini göstermiştir.
- Fox-P3, regülâtör T hücre differansiyasyonu için hipoksi tarafından kuvvetle indüklenen anahtar transkripsiyon faktörüdür.
- Çalışmamızda oksijen saturasyonunun azalması ve HIF-1 alfa artışı ile ilişkili olarak Fox-P3 boyanma yoğunluk ve oranının artması literatürle uyumludur.

- CD 44, bir kök hücre ve kanser kök hücre belirteçidir. Her iki hücre tipinde de çok sayıda önemli fonksiyonlara sahiptir. Timik stroma ile progenitör hematopoetik hücreler arasında etkileşimi sağlayarak timosit gelişimini uyarır.
- Çalışmamızda, hipoksik grupta oksijen saturasyonu düştükçe CD 44 boyanma yoğunluk ve oranının belirgin olarak artması, hipoksinin ve HIF-1 alfa ekspresyonunun kök hücreler (hematopoetik progenitor) üzerinde uyarıcı etkisi olduğunu düşündürür.

- CD 34, bir kapiller endotelial hücre belirtecidir.
- Hipoksik grupta normal gruba göre mikrodamar yoğunluğu belirgin derecede istatistiksel anlamlı olarak artmıştır.
- Oksijen saturasyonu düştükçe HIF-1 alfa artışı ile paralel olarak mikrodamar yoğunluğu artar. Mikrodamar yoğunluk artışı, damarlanmanın belirgin olduğu meduller alanda genişlemeye ve kortekse ilerleyen damar proliferasyonu nedeniyle korteks-medulla hattının belirsizleşmesine neden olur.
- Daha önceki çalışmalarda da hipoksik durumlarda, HIF-1 alfa overekspresyonunun mezenşimal kök hücreler ile VEGF sekresyonu ve c-MET protein ekspresyonu yoluyla angiogenezi artırdığı bildirilmiştir.

SONUÇ:

- Hipoksik koşullarda, HIF-1 α aktivasyonunun, apoptoz, regülätör T hücre differansiyasyonu, kök hücrelerin uyarılması ve anjiogenez üzerinde artırıcı etkisi olduğunu düşünüyörüz.
- **Tümör oluşumunun dokuda hipoksik bir süreç oluşturduğu da bilinmektedir.** Özellikle apoptozun önlenmesi, kök hücrelerin artışı ve anjiogenezi artırıcı etkisi nedeniyle tümöral dokuda aktive olan HIF-1 alfanın tümör progresyonunu artırıcı ve prognozu kötüleştirici etkisi olduğu sonucuna varılabilir.
- **Tümöral dokularda HIF-1 alfaı inaktive eden ilaç tedavilerinin yararlı olabileceğini düşünüyörüz.**
- İleride, çeşitli organlara ait tümörlü dokulardaki HIF-1 alfa aktivasyonunun kötü prognozla ilişkisinin araştırılmasını planlamaktayız.

- Teşekkür ederiz...